

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та природокористування
Навчально-науковий інститут економіки та менеджменту
Кафедра державного управління, документознавства та інформаційної діяльності

""ЗАТВЕРДЖУЮ""

Проректор з науково-педагогічної,
методичної та виховної роботи

_____ О. А. Лагоднюк
„___” _____ 2018 р.

06-14-50

Національний університет
водного господарства
та природокористування

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Program of the Discipline

ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ
GENERAL PRINCIPLES OF LOCAL SELF-GOVERNMENT
спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування»
specialty 281 «Public administration and administration»

спеціалізація «Державна служба»
specialization «Public Service»

Робоча програма навчальної дисципліни «**Загальні засади місцевого самоврядування**» для студентів, які навчаються за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування» другого (магістерського) рівня підготовки – Рівне: НУВГП, 2018. – 17 с.

Розробник: Сазонець Ігор Леонідович, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри державного управління, документознавства та інформаційної діяльності НУВГП

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри державного управління, документознавства та інформаційної діяльності.

Протокол №2 від «25» вересня 2018 р.

Завідувач кафедри _____ І.Л. Сазонець

Національний університет
водного господарства
та природокористування

Схвалено Науково-методичною комісією за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування»

Протокол № 2 від «5» жовтня 2018 року

Голова науково-методичної комісії

Е.В. Дробко

Вступ

Програма вибіркової навчальної дисципліни «Загальні засади місцевого самоврядування» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістра спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування».

Навчальна дисципліна «Загальні засади місцевого самоврядування» відноситься до блоку вибірових дисциплін магістра спеціальності «Публічне управління та адміністрування» має міждисциплінарний характер. Вона інтегрує відповідно до свого предмету знання з інших освітніх та наукових галузей: юридичних, економічних, географічних, політологічних, культурологічних, соціологічних, тощо.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є ознайомлення з основними віхами виникнення і становлення місцевого самоврядування як основою формування демократичного суспільства, принципи успішного функціонування органів місцевого самоврядування, практичний компонент передового світового досвіду.

Опанування курсу вимагає цілеспрямованої та активної роботи на лекціях, семінарських заняттях, самостійної підготовки.

Анотація

Місцеве самоврядування сьогодні виступає важливим фактором демократи-зації суспільного життя, децентралізації управління та необхідною передумовою становлення громадянського суспільства, наближення влади до її джерела – народу. І навпаки, місцеве самоврядування може ефективно функціонувати лише за наявності розвинутих елементів громадянського суспільства. За період реформ органи місцевого самоврядування в Україні отримали досить значні функції і повноваження, які дають змогу за умов наявності ресурсів самостійно виконувати завдання місцевого розвитку. Разом з тим міська влада має нести основний тягар відповідальності за реалізацію програм соціально-економічного та культурного розвитку і надання громадських послуг. Це вимагає від органів місцевого самоврядування шукати нових підходів до організації своєї роботи в умовах нестабільності та реформ, запроваджувати демократичні форми врядування, що передбачають спільну участь у процесі прийняття рішень органів місцевого самоврядування та представників приватного бізнесу і територіальної громади

Ключові слова: самоврядування, органи влади, територіальна громада, міська влада.

Abstract

Local self-government today is an important factor in the democratization of public life, decentralization of governance and the necessary prerequisite for the formation of civil society, the approach of power to its source - the people. On the contrary, local self-government can function effectively only with the presence of developed elements of civil society. During the reform period, local self-government bodies in Ukraine received quite significant functions and powers that allow them to fulfill local development tasks on their own. At the same time, the city authorities should bear the main responsibility for the

implementation of programs of socio-economic and cultural development and the provision of public services. It requires local self-government bodies to seek new approaches to organizing their work in conditions of instability and reforms, to introduce democratic forms of governance that involve joint participation in decision-making processes of local self-government bodies and representatives of private business and the local community.

Ключові слова: самоврядування, органи влади, територіальна громада, міська влада.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни		
		Денна форма навчання	Заочна форма навчання	
Кількість кредитів – 3	галузь знань 28 «Публічне управління та адміністрування» спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування» спеціалізація «Державна служба»	Вибіркова		
Модулів – 1		Рік підготовки:		
Змістових модулів – 2		1 курс		
Загальна кількість годин – 90		Семестр		
		1-ий	Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2,1 Самостійної роботи студента – 3,9		Рівень вищої освіти: магістерський	18 год.	2 год.
		Практичні, семінарські		
		14 год.	6 год.	
	Самостійна робота			
		58 год.	82 год.	
	Вид контролю:		залік	

Примітка.

*Примітка: у чисельнику – дані для студентів денної форми навчання, у знаменнику – для заочної форми навчання.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

- для денної форми навчання: 35,6 % до 64,4 %;
- для заочної форми навчання – 8,9% до 91,1%.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета дисципліни: ознайомлення студентів із сучасними практичними знаннями щодо специфіки інституту місцевого самоврядування та формування у

слухачів умінь та навичок у контексті теоретичних і фундаментальних засад демократичного суспільства.

Завдання: набуття вмій та знань про основні характеристики та принципи місцевого самоврядування; щодо конституційно-правових засад місцевого самоврядування в Україні; формування вмій та навичок практичного аналізу законодавчих актів у сфері місцевого самоврядування; ознайомлення слухачів з перспективами розвитку законодавства, що регулює здійснення місцевого самоврядування в Україні у контексті фундаментальних засад демократичного врядування.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- історію виникнення та розвитку, теорію та методологію місцевого самоврядування;
- організацію системи місцевого самоврядування;
- структуру державного управління та місце в ньому місцевого самоврядування;
- Конституційні основи та основні засади чинного законодавства України щодо організації роботи органів місцевого самоврядування;
- основоположний характер ролі об'єднаних територіальних громад у громадянському суспільстві держави;
- положення Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні»;
- положення Європейської хартії місцевого самоврядування.
- сучасні концепції на яких базується світовий досвід організації діяльності місцевого самоврядування;
- роль та місце економічних, політичних, соціокультурних чинників у практичній діяльності місцевого самоврядування;
- вплив процесу децентралізації на розвиток місцевого самоврядування в Україні.

уміти:

- вирішувати конкретні практичні ситуації, що виникають у сфері місцевого самоврядування, на основі національного та міжнародного законодавства;
- реалізовувати право в обраній сфері діяльності місцевого самоврядування та усвідомлювати відповідальність при здійсненні юридично значущих дій;
- працювати із нормативно-правовими актами у сфері місцевого самоврядування;
- аналізувати перспективи планування та розвитку місцевого самоврядування в конкретній адміністративно-територіальній одиниці;
- оцінювати перспективи місцевого самоврядування співвідносно із практикою децентралізації;
- розробляти пропозиції щодо узгодження та покращення законодавчих норм, що стосуються місцевого самоврядування;
- організувати надання публічних послуг населенню, зокрема, шляхом застосування інструментів демократії участі;
- провадити міжінституційну комунікацію та взаємодію для розвитку демократичного середовища у системі місцевого самоврядування населеного пункту та регіону.

Змістовий модуль 1. Загальні засади місцевого самоврядування

Тема 1. Історія становлення та розвитку місцевого самоврядування

Місцеве самоврядування в різні історичні періоди. Античний поліс як праобраз державних інституцій та приклад місцевого самоврядування.

Магдебурзьке право як передумова розвитку місцевого самоврядування в Європі. Англосаксонська та європейська континентальна модель муніципального управління. Історія становлення і розвитку системи місцевого самоврядування в Україні.

Тема 2. Поняття та сутність місцевого самоврядування

Основні принципи місцевого самоврядування. Місцеве самоврядування як форма самоорганізації жителів. Європейська хартія місцевого самоврядування. Поняття системи місцевого самоврядування, її особливості в Україні. Територіальна громада як первинний суб'єкт місцевого самоврядування. Органи самоорганізації населення в системі місцевого самоврядування. КоМУнальна та спільна власність територіальних громад.

Тема 3. Місцеве самоврядування як засада функціонування демократичного суспільства

Вплив розвитку громадянського суспільства на самоорганізацію мешканців регіону. Місцеве самоврядування та здатність територіальних громад самостійно вирішувати питання місцевого значення. Роль організації публічної влади на місцях у демократичній правовій державі. «Місцевий референдум».

Тема 4. Конституційно-правові засади місцевого самоврядування

Особливості конституційної моделі місцевого самоврядування в Україні. Місцеве самоврядування як основа конституційного ладу. Вибори в системі місцевого самоврядування. Порядок формування місцевих рад. Формування органів самоорганізації населення. Види територіальних громад, порядок їх об'єднання та роз'єднання. Органи та посадові особи місцевого самоврядування. Виконавчі органи місцевих рад. Виконавчі комітети. Відділи, управління та інші органи, що створюються виконавчими радами.

Тема 5. Місцеве самоврядування та його значення у державному управлінні

Завдання і компетенції місцевого самоврядування та основні повноваження його органів. Системність та ефективність взаємодії органів державної влади та муніципалітетів. Місцевий бюджет. Поняття і принципи служби в органах місцевого самоврядування. Взаємодія органів місцевого самоврядування, центральних і місцевих органів виконавчої влади в реалізації державної політики.

Тема 6. Державна політика у сфері місцевого самоврядування

Організація діяльності органів місцевого самоврядування об'єднаних територіальних громад. Органи самоорганізації населення. Система представницьких органів

місцевого самоврядування. Структура місцевих рад. Специфіка виконавчих органів місцевих рад. Діяльність органів місцевого самоврядування в реалізації державної політики формування єдиного гуманітарного простору. Боротьба з корупцією та ефективність державного управління. Державна політика по формуванню інвестиційної привабливості територій.

Тема 7. Концепція «Європи регіонів» як сучасна політична парадигма

Історія та передумови виникнення концепції «Європи регіонів». Політика Європейського Союзу щодо регіонів. Посилення ролі регіонів як інтеграційний компонент сучасної Європи. Прикордонне та транскордонне співробітництво регіонів. Комітет регіонів – консультативний орган Європейського Союзу. Асамблея європейських регіонів. Німецький федералізм як можлива модель реалізації «Європи регіонів».

Змістовий модуль 2. Прикладні виміри функціонування місцевого самоврядування

Тема 8. Децентралізація та розвиток місцевого самоврядування в Україні

Децентралізація влади в Україні та зарубіжних країнах: порівняльний аналіз. Місцеве самоврядування як форма децентралізації виконавчої влади. Територіальна реформа як чинник самоорганізації місцевих громад. Економічні передумови децентралізації в Україні. Вплив демографічних факторів на активність місцевих громад. Проблеми оптимізації територіальних громад та інституційного забезпечення державної політики в регіонах.

Тема 9. «Муніципальний рух» та об'єднання територіальних громад в Україні

Система міжнародних муніципальних організацій. Конгрес місцевих і регіональних влад Європи, його функції та структура. Система вітчизняних муніципальних організацій, особливості їх функцій, повноважень і форм діяльності. Фонд сприяння розвитку місцевого самоврядування в Україні. Принципи правової, організаційної та матеріально-фінансової самостійності (автономії) місцевого самоврядування.

Тема 10. Світовий досвід ефективної організації місцевого самоврядування

Європейська стратегія інновацій та доброго врядування на місцевому рівні. Всесвітня декларація місцевого самоврядування. Моделі управління на місцях. Організація влади в зарубіжних країнах. Агентства регіонального розвитку. Вільні економічні зони.

Тема 11. Економічні передумови для розвитку місцевого самоврядування

Сталий розвиток територій. Мегаполіси та агломерації: переваги, проблеми, перспективи розвитку. Політика бюджетної децентралізації. Регіональний ринок праці. Роль транспортної інфраструктури.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви тем змістових модулів	Кількість годин			
	Усього	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота
1	2	3	4	5
Тема 1. Історія становлення та розвитку місцевого самоврядування.	<u>8,0</u> 8,2	<u>2,0</u> 0,2	<u>1,0</u> 1,0	<u>5,0</u> 7,0
Тема 2. Поняття та сутність місцевого самоврядування.	<u>8,0</u> 7,7	<u>1,0</u> 0,2	<u>2,0</u> 0,5	<u>5,0</u> 7,0
Тема 3. Місцеве самоврядування як засада функціонування демократичного суспільства.	<u>9,0</u> 8,7	<u>2,0</u> 0,2	<u>1,0</u> 0,5	<u>6,0</u> 8,0
Тема 4. Конституційно-правові засади місцевого самоврядування.	<u>7,0</u> 7,7	<u>1,0</u> 0,2	<u>1,0</u> 0,5	<u>5,0</u> 7,0
Тема 5. Місцеве самоврядування та його значення у державному управлінні.	<u>8,0</u> 8,7	<u>1,0</u> 0,2	<u>2,0</u> 0,5	<u>5,0</u> 8,0
Тема 6. Державна політика у сфері місцевого самоврядування.	<u>8,0</u> 7,6	<u>2,0</u> 0,1	<u>1,0</u> 0,5	<u>5,0</u> 7,0
Тема 7. Концепція «Європи регіонів» як сучасна політична парадигма.	<u>9,0</u> 7,6	<u>2,0</u> 0,1	<u>2,0</u> 0,5	<u>5,0</u> 7,0
Разом за змістовим модулем 1	<u>57,0</u> 40,2	<u>11,0</u> 1,2	<u>10,0</u> 4,0	<u>36,0</u> 51,0
Тема 8. Децентралізація та розвиток місцевого самоврядування в Україні.	<u>8,0</u> 7,7	<u>2,0</u> 0,2	<u>1,0</u> 0,5	<u>5,0</u> 7,0
Тема 9. «Муніципальний рух» та об'єднання територіальних громад в Україні.	<u>7,0</u> 8,7	<u>1,0</u> 0,2	<u>1,0</u> 0,5	<u>5,0</u> 8,0
Тема 10. Світовий досвід ефективної організації місцевого самоврядування.	<u>9,0</u> 8,7	<u>2,0</u> 0,2	<u>1,0</u> 0,5	<u>6,0</u> 8,0
Тема 11. Економічні передумови для розвитку місцевого самоврядування.	<u>9,0</u> 8,7	<u>2,0</u> 0,2	<u>1,0</u> 0,5	<u>6,0</u> 8,0
Разом за змістовим модулем 2	<u>33,0</u> 33,8	<u>7,0</u> 0,8	<u>4,0</u> 2,0	<u>22,0</u> 31,0
Усього годин	<u>90,0</u> 90,0	<u>18,0</u> 2,0	<u>14,0</u> 6,0	<u>58,0</u> 82,0

*Примітка: у чисельнику – дані для студентів денної форми навчання, у знаменнику – для заочної форми навчання.

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма навчання	Заочна форма навчання
1.	Тема 1. Історія становлення та розвитку місцевого самоврядування.	1,0	1,0
2.	Тема 2. Поняття та сутність місцевого самоврядування.	2,0	0,5
3.	Тема 3. Місцеве самоврядування як засада функціонування демократичного суспільства.	1,0	0,5
4.	Тема 4. Конституційно-правові засади місцевого самоврядування.	1,0	0,5
5.	Тема 5. Місцеве самоврядування та його значення у державному управлінні.	2,0	0,5
6.	Тема 6. Державна політика у сфері місцевого самоврядування.	1,0	0,5
7.	Тема 7. Концепція «Європи регіонів» як сучасна політична парадигма.	2,0	0,5
8.	Тема 8. Децентралізація та розвиток місцевого самоврядування в Україні.	1,0	0,5
9.	Тема 9. «Муніципальний рух» та об'єднання територіальних громад в Україні.	1,0	0,5
10.	Тема 10. Світовий досвід ефективної організації місцевого самоврядування.	1,0	0,5
11.	Тема 11. Економічні передумови для розвитку місцевого самоврядування.	1,0	0,5
Всього		14,0	6,0

*Примітка: у чисельнику – дані для студентів денної форми навчання, у знаменнику – для заочної форми навчання.

6. Самостійна робота

Розподіл годин самостійної роботи для студентів:

- денної форми навчання:

18 годин – підготовка до аудиторних занять;

20 годин – підготовка до контрольних заходів;

20 годин - опрацювання окремих тем програми або їх частин, які не викладаються на лекціях. Усього: 58 год.

- заочної форми навчання:

40 годин – підготовка до контрольних заходів;

42 годин - опрацювання окремих тем програми або їх частин, які не викладаються на лекціях.

Усього: 82 год.

Звіти про самостійну роботу не надаються.

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма навчання	Заочна форма навчання
1	2	3	4
1.	Історія становлення та розвитку місцевого самоврядування	5,0	7,0
2.	Поняття та сутність місцевого самоврядування	5,0	7,0
3.	Місцеве самоврядування як засада функціонування демократичного суспільства	6,0	8,0
4.	Конституційно-правові засади місцевого самоврядування	5,0	7,0
5.	Місцеве самоврядування та його значення у державному управлінні	5,0	8,0
6.	Державна політика у сфері місцевого самоврядування	5,0	7,0
7.	Концепція «Європи регіонів» як сучасна політична парадигма	5,0	7,0
8.	Децентралізація та розвиток місцевого самоврядування в Україні	5,0	7,0
9.	«Муніципальний рух» та об'єднання територіальних громад в Україні	5,0	8,0
10.	Світовий досвід ефективної організації місцевого самоврядування	6,0	8,0
11.	Економічні передумови для розвитку місцевого самоврядування	6,0	8,0
Всього		58,0	82,0

7. Методи навчання

Вивчення дисципліни досягається інформаційним, ілюстративним та проблемним методами навчання.

Лекції супроводжуються демонстрацією схем, таблиць з мультимедійним супроводом. На практичних заняттях розглядаються та розв'язуються задачі, наближені до реальних ситуацій:

- використовується роздатковий матеріал (наочність) для формування у студентів системного мислення, розвитку пам'яті;
- проводиться дискусійне обговорення проблемних питань;
- задаються провокаційні питання.

Навчання супроводжується опрацюванням нормативної, навчальної літератури, а також періодичних видань.

При викладанні навчальної дисципліни для активізації навчального процесу передбачено застосування сучасних навчальних технологій, таких, як: «проблемні» лекції, робота в малих групах, семінари-дискусії, кейс-метод, метод мозкового штурму, метод вільних асоціацій, метод обговорення тематичних зображень, метод "переваги та недоліки", метод "Робота в мережі", ділові ігри.

«Проблемні» лекції спрямовані на розвиток логічного мислення студентів. Коло питань теми лекції обмежується двома-трьома ключовими моментами, увага студентів концентрується на матеріалі, який не знайшов відображення в підручниках, використовується досвід закордонних навчальних закладів з роздаванням студентам під час лекції друкованого матеріалу та виділенням головних висновків з питань, що розглядаються.

Міні-лекції передбачають викладення навчального матеріалу за короткий проміжок часу і характеризуються значною ємністю, складністю логічних побудов, образів, доказів та узагальнень. Міні-лекції проводяться, за звичай, як частина заняття-дослідження. На початку проведення міні-лекції за вказаними темами лектор акцентує увагу студентів на необхідності представити викладений лекційний матеріал у так званому структурно-логічному вигляді. На розгляд виносяться питання, які зафіксовані у плані лекції, але викладаються вони стисло.

Робота в малих групах дає змогу структурувати лекційні або практично-семінарські заняття за формою і змістом, створює можливості для участі кожного студента в роботі за темою заняття, забезпечує формування особистісних якостей та досвіду соціального спілкування. Після висвітлення

проблеми (при використанні «проблемних» лекцій) або стислого викладання матеріалу (при використанні міні-лекцій) студентам пропонується об'єднуватися у групи по 5 – 6 осіб і презентувати наприкінці заняття своє бачення та сприйняття матеріалу.

Презентації – виступи перед аудиторією, що використовуються для представлення певних досягнень, результатів роботи групи, звіту про виконання індивідуальних завдань. Однією з позитивних рис презентації та її переваг за умови використання в навчальному процесі є обмін досвідом, який здобули студенти під час роботи в певній малій групі.

Семінари-дискусії передбачають обмін думками та поглядами учасників щодо даної теми, а також розвивають мислення, допомагають формувати погляди і переконання, виробляють вміння формулювати думки і висловлювати їх, вчать оцінювати пропозиції інших людей, критично підходити до власних поглядів.

Ділові та рольові ігри – форма активізації студентів, внаслідок якої вони задіяні в процесі інсценізації певної виробничої ситуації в ролі безпосередніх учасників подій.

Обговорення тематичних зображень дає змогу візуально сприймати інформацію, сприяє розвитку асоціативного мислення та кращому засвоєнню матеріалу.

8. Методи контролю

Оцінювання завдань поточного контролю проводиться з розрахунку від 0 до 100 балів.

Основними методами оцінювання є аналіз усних відповідей, виконання

практичних задач, тестування, перевірка письмових завдань.

Оцінювання виконаних завдань, у тому числі творчого характеру, здійснюється за такими критеріями (у % від кількості балів, виділених на завдання із заокругленням до цілого числа):

0% – завдання не виконано;

40% – завдання виконано частково, висновки не аргументовані і не конкретні;

60% – завдання виконано повністю, висновки містять окремі недоліки, судження студента не достатньо аргументовані;

80% – завдання виконано повністю і вчасно, проте містить окремі несуттєві недоліки не системного характеру;

100% – завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень.

9. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний контроль та самостійна робота											Сума
Змістовий модуль № 1						Змістовий модуль № 2					
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	100
9	9	9	9	9	10	9	9	9	9	9	

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою
90–100	зараховано
82–89	зараховано
74–81	
64–73	зараховано
60–63	
35–59	незараховано з можливістю повторного складання
0–34	незараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

10. Методичне забезпечення

Методичне забезпечення навчальної дисципліни «Загальні засади місцевого самоврядування» включає:

1. Опорний конспект лекцій (у електронному і паперовому носіїві) по всіх темах курсу, у тому числі і для самостійного вивчення.

2. Пакети тестових завдань по кожній темі і в цілому по всьому курсу дисципліни.
3. Інформаційні ресурси у цифровому репозиторії. URL: <http://ep3.nuwm.edu.ua/6912/>.

11. Рекомендована література

Базова література

1. Абасов Г. Г. Гарантії прав місцевого самоврядування в Україні: актуальні проблеми теорії та практики : монографія / Г. Г. Абасов; відп. ред. Ю. С. Шемшученко; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. – Київ : Юрид. думка, 2011. – 304 с.
2. Баймуратов М. О. Муніципальне право України : підручник / За ред. Баймуратова М. О. – 2-ге вид. доп. – Київ : Правова єдність, 2009. – 720 с.
3. Біленчук П. Д., Кравченко В. В., Підмогильний М. В. Місцеве самоврядування в Україні : навч. посіб. – Київ : Атіка, 2000. – 304 с.
4. Василенко И. А. Государственное управление в странах Запада: США, Великобритания, Франция, Германия : учеб. пособ. / И. А. Василенко. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Логос, 2000. – 200 с.
5. Ворона П. В. Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / П. В. Ворона, А. М. Мучник. – Вид. 2-е, переробл. й допов. – Полтава : Шевченко Р. В., 2010. – 100 с.
6. Гураль П. Ф. Територіальна громада в Україні: історико-правове дослідження : монографія / П. Ф. Гураль. – Львів : ЛДУВС; Край, 2008. – 468 с.
7. Дендемарченко Г. Г., Джулай Г. С., Будник М. А. Місцеве самоврядування в Україні : історичний та сучасний аспекти : навч.-метод. посіб. – Черкаси, 2006 – 42 с.
8. Державне управління в Україні: централізація і децентралізація : монографія / кол. авт; відп. ред. проф. Н. Р. Нижник. – Київ : УАДУ при Президентові України, 1997. – 448 с.
9. Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України / [Бориславська О., Заверуха І., Захарченко Е., та ін.]; Швейцарсько-український проект «Підтримка децентралізації в Україні – DESPRO. – Київ : ТОВ «Софія». – 2012. – 128 с.
10. Дробот І. О. Гарантування місцевого самоврядування в Україні: теоретико-методолог. аспект : монографія – Львів : ЛРІДУ НАДУ. – 2010. – 312 с.
11. Євтушенко О. Н. Лушагіна Т. В. Місцеве самоврядування в Україні : теорія та практика становлення : навч. посіб. – Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2011. – 327 с.
12. Камінська Н. В. Місцеве самоврядування : теоретико-історичний і порівняльно-правовий аналіз : навч. посіб. – Київ : КНТ, 2010. – 232 с.
13. Корнієнко М. І. Муніципальне право України. Концептуальні та організаційно-правові питання : навч. посіб. / М. І. Корнієнко – Київ : Алерта, 2005. – 143 с.
14. Круш П. В. Регіональне управління : навч. посіб. / Круш П. В., Кожем'яченко О. О. – Київ : ЦУЛ, 2007. – 248 с.

15. Куйбіда В. С. Організаційно-функціональні принципи і методи діяльності органів місцевого самоврядування : монографія / За ред. Ю. П. Лебединського. – Київ : МАУП, 2003. – 568 с.
16. Куйбіда В. С. Принципи і методи діяльності органів місцевого самоврядування : монографія – Київ : МАУП, 2004. – 432 с.
17. Лазор О. Д. Основи місцевого самоврядування : навч. посіб. / Лазор О. Д. – Київ : ЦНЛ, 2003. – 431 с.
18. Лазор О. Д., Лазор О. Я. Місцеве самоврядування. Вітчизняний та зарубіжний досвід : навч. посіб. – Вид. 2-е, допов. і переробл. – Київ : Дакор, 2004. – 560 с.
19. Любченко П. М. Муніципальне право України : навч. посіб. / П. М. Любченко. – Харків : ФІНН, 2012. – 496 с.
20. Наукові основи та імплементація світових практик місцевого самоврядування та об'єднання територіальних громад : монографія / І. Л. Сазонець, О. І. Алейнікова [та ін.] ; за наук. ред. д-ра екон. н., проф. І. Л. Сазонця. – Рівне : Волин. береги, 2017. – 216 с.
21. Нехайчук Д. В. Механізми державного регулювання фінансового забезпечення соціально-економічного розвитку країни: теорія, методологія, практика : монографія / Д. В. Нехайчук. – Київ : ДКС Центр, 2015. – 405 с.
22. Організація надання публічних послуг на місцевому рівні : навч. посіб. / автор. колектив кафедри регіонального управління, місцевого самоврядування та управління містом ; за заг. ред. О. І. Васильєвої, О. С. Ігнатенка. – Київ : НАДУ, 2014. – 444 с.
23. Ординський В. Л. Управління в органах виконавчої влади : навч. посіб. / Ординський В. Л., Кисіль З. Р., Ковалів М. В. – Київ : ЦУЛ, 2008. – 296 с.
24. Перші кроки новообраного голови територіальної громади: практичний посібник / авт.-упор. : О. В. Берданова, Г. А. Борщ, В. М. Вакуленко, Н. В. Васильєва, О. І. Васильєва, ін. за заг. ред. В. М. Вакуленка, О. І. Васильєвої, В. П. Удовиченка. – Київ : НАДУ, 2015. – 33 с.
25. Підтримання темпу процесу децентралізації в Україні. OECD. Париж : Видавництво ОЕСР. 2018. – 348 с.
26. Пітцик М. Принципи Європейської хартії місцевого самоврядування : навч. посіб. / М. Пітцик, В. Кравченко, Е. С. Мон'йо та ін. – Київ, 2000. – 136 с.
27. Планування соціально-економічного розвитку територій України : навч. посіб. / авт.-упор. О. В. Берданова, В. М. Вакуленко, І. В. Валентюк, В. В. Юзефович та ін.; за ред. В. М. Вакуленка, М. К. Орлатого. – Київ : НАДУ, «Фенікс», 2011. – 206 с.
28. Планування розвитку територіальних громад / Г. Васильченко, І. Парасюк, Н. Єременко / Асоціація міст України. – Київ : ТОВ «Підприємство «ВІ ЕН ЕЙ», 2015. – 256 с.
29. Прогнозування розвитку територій. Бюджетне прогнозування : навч. посіб. / В. В. Мамонова, С. Ю. Лукін, Ю. Б. Молодожен та ін. ; за заг. наук. ред. М. М. Білинської ; НАДУ при Президентові України, Проект «Розбудова спроможності до економічно обгрунт. планування розвитку обл. і міст України». – Київ : К.І.С., 2014. – 199 с.
30. Сазонець І. Л., Гринько Т. В., Придатко Г. Ю. Управління місцевими фінансами : навч. посіб. – Київ : Центр навчальної літератури, 2006. – 246 с.

31. Сазонець І. Л. Розміщення продуктивних сил : навч. посіб. для студентів ВНЗ. – Київ : Центр навч. літ, 2006. – 318 с.
32. Свирский Б. М. Государственное строительство и местное самоуправление в Украине : учеб. пособ. / Свирский Б. М. – Харьков, 2001. – 487 с.
33. Створюючи мости для демократії: підходи до формування умов плюралістичних процесів прийняття рішень на місцевому рівні : навч. посіб. / [за заг. ред. д-ра екон. наук Ю. М. Петрушенко]. – Київ, 2016. – 128 с.
34. Ткачук А. Місцеве самоврядування та децентралізація. Практичний посібник / Ткачук А. Швейцарсько-український проект «Підтримка децентралізації в Україні – DESPRO». – Київ : ТОВ «Софія». – 2012. – 120 с.
35. Чернецька О. Ф. Конституційно-правовий статус депутатів місцевих рад за законодавством України : монографія / О. Ф. Чернецька. – Київ : Скіф: КНТ, 2008. – 144 с.
36. Шаповал В. Д. Конституційно-правовий статус сільського, селищного, міського голови в Україні : монографія / В. Д. Шаповал. – Кременчук : Вид. ПП Щербатих О. В., 2010. – 156 с.
37. Якубовський О. П. Державна влада і громадянське суспільство: система взаємодії : монографія / О. П. Якубовський, Т. А. Бутирська. – Одеса : ОРІД НАДУ, 2004. – 196 с.
38. Ярмиш О. Н., Серьогін В. О. Державне будівництво та місцеве самоврядування в Україні : підручник. – Харків : Вид-во Національного ун-ту внутр. справ, 2002. – 532 с.

Допоміжна література

1. Конституція України, прийнята 28 червня 1996 р.
2. Коментар до Конституції України. – 2-ге вид., випр. і допов. – К., 1998.
3. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 1–2. – Ст. 95.
4. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні»: Наук.-практ. коментар. – К., 1999.
5. Закон України «Про ратифікацію Європейської Хартії місцевого самоврядування» // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 38. – Ст. 249.
6. Закон України «Про столицю України – місто-герой Київ» // Відомості Верховної Ради України. – 1999. м № 11. м Ст. 79.
7. Закон України «Про затвердження Конституції Автономної Республіки Крим» від 23 груд. 1998 р.
8. Закон України «Про місцеві державні адміністрації» / Відомості Верховної Ради України. м 1999. – № 20–21. – Ст. 190.
9. Закон України «Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів» // Відомості Верховної Ради України. – 1998. м № 3–4. м Ст. 15 (зі змін. і допов.).
10. Закон України «Про всеукраїнський та місцеві референдуми» // Відомості Верховної Ради України. м 1991. м № 33. м Ст. 443.
11. Закон України «Про статус депутатів місцевих рад» // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 41.

12. Закон України «Про службу в органах місцевого самоврядування» // Відомості Верховної Ради України. – 2001.
13. — Закон України «Про органи самоорганізації населення» // Відомості Верховної Ради України. – 2001.
14. Концепція адміністративної реформи в Україні: Затв. Указом Президента України від 22 лип. 1998 р. № 810/98.
15. Концепція регіональної політики: Затв. Указом Президента України від 25 трав. 2001 р. № 341/2001.
16. Програма державної підтримки розвитку місцевого самоврядування в Україні: Затв. Указом Президента України від 30 серп. 2001 р. № 749/2001.

12. Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Верховна Рада України, законодавство України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/a#Find> (дата звернення 25.06.2018).
- 2/ Офіційний Web-сайт Президента України. URL: <http://www.president.gov.ua/>.
2. Офіційний Web-сайт Кабінету Міністрів України. URL: <http://www.kmu.gov.ua/> (дата звернення 25.06.2018).
3. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 25.06.2018).
4. Національна бібліотека ім. В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbu.gov.ua/> (дата звернення 25.06.2018).
5. Наукова бібліотека Східноукраїнського національного університету імені Даля. URL: <http://www.library.snu.edu.ua> (дата звернення 25.06.2018).
6. Рівненська обласна універсальна наукова бібліотека (м. Рівне, пл. Короленка, 6). URL: <http://libr.rv.ua/> (дата звернення 25.06.2018).
7. Рівненська централізована бібліотечна система (Київська, 44, Рівне URL: <https://www.facebook.com/cbs.rivne/> (дата звернення 25.06.2018).
8. Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України: Закон України №1602-III від 23 березня 2000 року. Відомості ВРУ, 2000, №25.
9. Про стимулювання розвитку регіонів: Закон України №2850-IV від 8 вересня 2005 року. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2866-14> (дата звернення 25.06.2018).
10. Цифровий репозиторій ХНУМГ ім. О. М. Бекетова. URL: <http://eprints.kname.edu.ua/> (дата звернення 25.06.2018).
11. Цифровий репозиторій Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. URL: <http://dspace.univer.kharkov.ua/handle/123456789/568>.
12. Наукова бібліотека НУВГП (м. Рівне, вул. Олекси Новака, 75). URL: http://nuwm.edu.ua/MySQL/page_lib.php (дата звернення 25.06.2018).